

Tulevaisuuden kynnyksellä

Suomen teollisuus 1955—1990

Taloudellinen Tiedotustoimisto on tuottanut helmikuussa 1990 Oy Inforfilmin levitykseen saattaman elokuvan, joka kertoo Suomen teollisuudesta 1950-luvun alusta nykypäivään. Se perustuu autenttiseen materiaaliin. **TULEVAISUUDEN KYNNYKSELLÄ** päättää kolmen elokuvan sarjan, jonka ensimmäinen osa on Noidankehä murtuu ja toinen Mahdollisuuksien maa. Selostustekstistä on vastannut fil.tri *Markku Mansner*.

Suomen teollisuus kävi sotien ja sotakorvausten vuosina ankaraa koulua; silloin oli opittava, miten tuotannon on sujuttava teollisuusmaassa. Teollisuustuotannon arvo ohitti 1940-luvulla kansantulotilastossa maa- ja metsätalouden tuotannon arvon, mutta vielä 1950 teki puolet suomalaisista työtään alkutuotannossa. 1940-luvun Suomi oli teollistumisesta huolimatta vielä maatalousmaa tuotantorakenteeltaan ja henkisiltä asenteiltaan. Silloin lapsuutensa eläneille olisi 19. vuosisadan lopun Suomi ollut tutumpi kuin 1960-luvun Suomi, jos he olisivat voineet siirtyä ajasta toiseen.

Elinkeinorakenteen raju muutos

Suomessa elettiin 1950-luvulla sen historian viimeistä suurta korvenraivauksen aikaa. Korvenasukkaan haaveena oli tie, mutta kun tie oli rakennettu, se veikin ensin asutustiloilla varttuneet suuret ikäluokat ja sitten vanhemmat etsimään leveämpää leipää teollisuudesta ja palveluammateista.

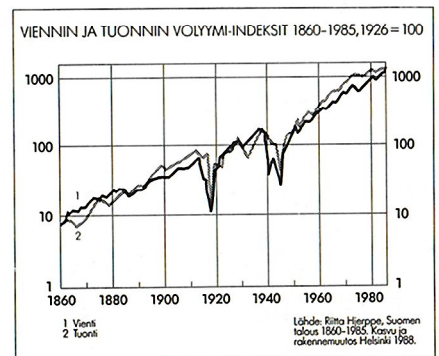
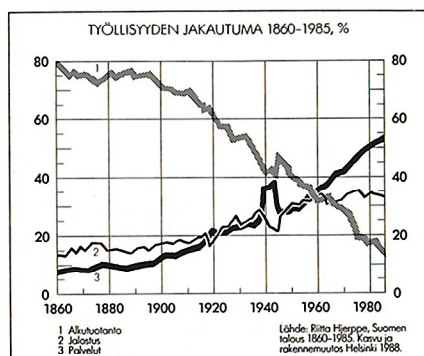
Kaikki muuttajat eivät pysähtyneet kotimaan kaupunkeihin ja teollisuuskeskuksiin. Yhteispohjoismaiset työmarkkinat avautuivat 1954, ja muutto Ruotsiin vilkastui. Rajuimmat muuttovuodet olivat 1969—70. Silloin jätti yhteensä 80 000 suomalaista kotimaansa. Suomen väkiluku laski ensimmäisen kerran sitten suurten nälkävuosien. Ilman paluumuuttoa Suo-

mea olisi kohdannut talvi- ja jatkosodan kaltainen suonenisku.

Ruotsiin muutti yhteensä 600 000 suomalaista, mutta heistä palasi puolet takaisin. Ruotsiin houkuttelivat palkat ja aluksi myös tavarat, joita ei Suomesta saanut, mutta Suomi kuroi kiinni Ruotsin etumatkan. Kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat Suomessa 1980-luvulla nopeammin kuin missään muussa teollisuusmaassa.

Elinkeinorakenne muuttui Suomessa poikkeuksellisen nopeasti. Suomessa sotien jälkeen 20—30 vuodessa tapahtuneeseen muutokseen oli Ruotsissa mennyt 50 vuotta, mutta siellä oli alkutuotannon työvoimaosuus painunut 50 prosentin rajan alapuolelle jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. Jalostustuotannon ja alkutuotannon työvoimakäyrät leikkasivat toisensa Ruotsissa 1930-luvulla ja Suomessa 1960-luvulla.

Suomi muuttui elinkeinorakenteeltaan palvelusten yhteiskunnaksi ilman teollisyhteiskunnan välivaihetta sikäli, että jalostuselinkeinojen työvoimaosuus oli enimmillään kolmanneksen vaiheilla. Joissakin Itä-Euroopan valtioissa ja Suomea varhaisemmin teollistumisen tielle lähteneissä länsimaissa käväisi jalostuselinkeinojen työvoimaosuus korkeimmillaan yli 50 prosentissa. Niissä maissa on jouduttu käymään läpi uusi elinkeinorakenteen muutos.

Suomen 1980-luvun paljon puhutun rakennemuutos tapahtui eri elinkeinojen sisällä, ja se muutos oli kesken 1990-luvulle tultaessa. Yritykset keskittivät tuotantonsa vahvimille aloilleen ja yritysten osat tai kokonaiset yhtiöt vaihtoivat omistajaa.

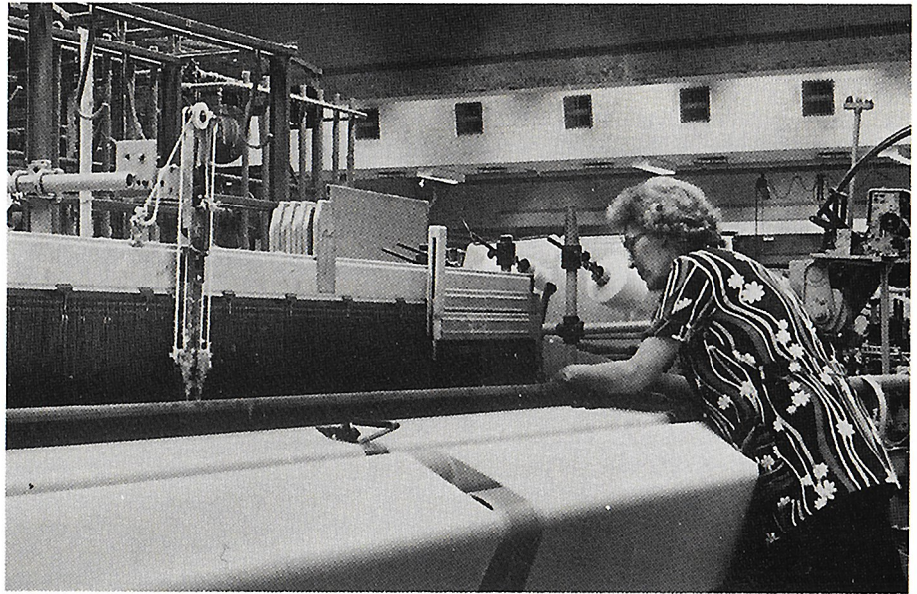
Teollisuusyhteiskunnan perustan lujittaminen

1950-luvun Suomessa rakennettiin rinnan asutustilojen raivauksen kanssa maan perusteollisuutta ja lujitettiin teollisuuden välttämätöntä alusrakennetta. Silloin varmistettiin energiansaanti, rakennettiin asuntoja, parannettiin liikenneyhteyksiä ja nostettiin ammattitaitoa lisäämällä koulutusmahdollisuuksia.

Energiantarvetta tyydytettiin ensin valjastamalla vuolaimmat kosket sähköntuotantoon. Kun vesivoima ei riittänyt, rakennettiin öljyllä ja kivihiihellä toimivia lämpövoimalaitoksia. Suomen ensimmäinen ydinvoimala käynnistyi 1977. Sähköstä tuotettiin 60 prosenttia vesivoimalla vielä 1960-luvun alussa, mutta 1970-luvun lopussa oli vesivoiman osuus enää 28 prosenttia.

Suljetusta avoimeen talouteen

Suljetun kansantalouden varovainen avaaminen alkoi 1950-luvulla. Silloin päästiin vihdoon eroon syksyllä 1939 alkaneesta tuotannon ja kulutuksen säännöstelystä. Kansanhuoltoministeriö oli voitu lakkauttaa jo 1949, mutta viimeiset ostokortit katosivat 1954, kun kahvi vapautui. Hintojen ja palkkojen säännöstely loppui vuoden

1956 alussa. Tuontia vapautettiin varovaisesti, mutta 1961 Suomi teki ratkaisevan valinnan suljetun ja avoimen talouden kesken solmimalla vapaa-kauppasopimuksen Eftan kanssa. EEC-sopimus oli vuorossa 1973.

Teollisuus joutui kilpailemaan kotimarkkinoilla tuonnin kanssa, mutta vastineeksi sille avautuivat laajat markkinat muualla. Vanha jako kotimarkkinateollisuuteen ja vientiteollisuuteen menetti merkityksensä ulkomaankaupan vapauduttua, mutta metsäteollisuuden ja metalliteollisuuden yhteinen osuus Suomen viennistä oli 1980-luvun lopussa silti edelleen 80 prosenttia. Muun teollisuuden osuus oli noussut Efta-sopimuksen solmimisen ajan viidestä prosentista pariin-kymmeneen prosenttiin. Prosentit eivät kuitenkaan anna oikeaa kuvaa muutoksesta, sillä viennin kokonaismäärä on 30 vuodessa 4,5-kertaistunut.

Tuottavuuden nousu

Suomi oli kansainvälisissä bkt-vertailuissa asukasta kohti lasketuissa tilastoissa 17. sijalla vuonna 1970, ja 1980-luvun lopussa se oli tilastokärjen tuntumassa. Suomessa on eletty sotien jälkeen taloushistoriassa ainutlaatuisista vakaan kasvun aikaa. Lamakausia ei ole ollut ollenkaan, jos lamalla tarkoi-

tetaan tuotannon, kulutuksen sekä hintojen ja palkkojen romahdusta. Lamat ovat olleet lähinnä hitaan tai olemattoman kasvun aikoja. Nekin ovat riittäneet koettelemaan ankarasti teollisuutta. Etenkin öljykriisi, joka iski Suomeen alasta riippuen 1973—1975, aiheutti suurtyöttömyyden ja pitkän ja vaikean sopeutumisen kauden. Työttömyysluvut hipoivat 200 000:a vuonna 1978.

Teollisuudessa tuottavuus kasvoi 1980-luvulla viiden prosentin vuosivauhtia, kun kasvu oli muissa elinkeinoissa 2—3 prosenttia. Maatalousmaan kulttuuri on muuttunut sotien jälkeen teollisuusmaan kulttuuriksi. Suomalaiset ovat oppineet käyttämään tuotantokoneistoaan tehokkaasti.

Ammattitaito on parantunut. Nuorten keskimääräinen koulutus aika on 15—16 vuotta, ja 1980-luvulla se oli 5 vuotta pitempi kuin 1940-luvulla. Koneet ovat entistä tehokkaampia. Uudenaikainen paperikone tuotti 1980-luvulla vuodessa kuusi kertaa enemmän paperia kuin 1950-luvun koneet. Suomeen hankittiin ensimmäinen tietokone 1958, ja 1970-luvulla tietokoneet tulivat teollisuuteen valvomaan ja ohjaamaan koneita ja tuotantoprosesseja. Tiedosta ja taidosta tuli entistä tärkeämpi tuotannon tekijä. Eturivin teollisuusmaaksi päästään vain oma-peräisiä tuotteita ja tuotantotekniikkaa kehittämällä — ei muita jäljittelemällä.

Suomalaisia on promille maapallon asukkaista, mutta Suomen teollisuus tuottaa 4 promillea maapallon teollisuustuotannosta. Sadan vuoden kasvutilastossa Suomi on bkt:n 2,3 prosentin keskimääräisellä vuosikasvullaan toisella sijalla. Edellä on vain Japani 2,6 prosentin kasvullaan. Promilekansakunnalla on aihetta tyytyväisyyteen, ylpeyteenkin, kun se tulevaisuuden kynnyksellä tarkastelee työssä tuloksia.

